

ÚSES AKO SÚČASŤ REGISTRA KRAJINNÝCH DOKUMENTÁCIÍ SR PRE PRIESTOROVÉ PLÁNOVACIE PROCESY

Dr. Peter BURDA

*Slovenska agentúra životného prostredia, Centrum krajinného plánovania, prírodných
a energetických zdrojov (SAŽP CKP), 08001 Prešov
peter.burda@sazp.sk*

Súbehom plnenia viacerých úloh v oblasti rozvoja krajinnookologického plánovania, informačných nástrojov pre štátnu správu životného prostredia, zvyšovania environmentálneho povedomia ako odborníkov iných profesií, predstaviteľov a pracovníkov samospráv ako aj širokej verejnosti, bolo rozhodnuté spracovať čiastkový informačný systém o podkladoch pre oblasť priestorového plánovania za rezort životného prostredia.

Koordináciu úlohy bolo poverené Centrum krajinného plánovania, prírodných a energetických zdrojov (SAŽP CKP) Prešov, ktoré túto úlohu zabezpečuje od roku 2007.

V Českej republike sa riešená úloha čiastočne podobá Projektu SZ/640/5/02 „Metodický postup získaní, zpracování a jednotného udržování dat různých stupňů územní ekologické stability a návrh vytvoření informačního systému“ Správy datového centra ÚSES ČR, ktorý bol riešený v rokoch 2002-2004.

Naším cieľom bolo rovnako analyzovať súčasné rozmiestenie a uchovávanie priestorových údajov krajinných dokumentácií (vrátane ÚSES), vypracovanie metodického postupu zberu údajov a vytvorenie databázy, avšak zatiaľ nie ako samostatného datového centra v ČR (Správa datového centra ÚSES), ale ako súčasť portálu Enviroinfo. Ďalším rozdielom je šírka záberu, pretože do údajovej a priestorovej bázy sú spracovávané všetky druhy krajinných dokumentácií.

Cieľom je spracovanie databázy rôznych typov dokumentácií krajinného plánovania, ktoré boli na území SR doposiaľ vypracované, ako samostatných, tak tých, ktoré sú súčasťou iných dokumentácií. Databáza bude homogénne údajovo orientovaná v textovej a grafickej (GIS) časti s postupným zavedením interaktívneho zobrazovania. Využitie bude pre jednotný archivačný proces dokumentácií s jednoduchým vyhľadávaním, proces zosúladovania dokumentácií ÚSES rôznych úrovní, implementačný proces EDoK a po zapracovaní krajinnookologického plánovacieho procesu do novelizácie zákona o územnom plánovaní, aj pre túto časť kompetencií.

Z hľadiska nadväzností a súvislostí bola SAŽP CKP v rokoch 2004-2005 spracovaná úloha „Zhodnotenie územia SR na prednostné spracovanie KEP regiónu“ ako aj rozpracovanie úloh vyplývajúcich z materiálu „Návrh na zabezpečenie podmienok pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine v SR“, ktorým bol schválený celý rad úloh procesu požadujú spracovanie posilnenie informačných nástrojov rezortu MŽP SR a to ako pre riadenie tak informovanie verejnosti.

Vo výstupoch týchto materiálov bola konštatovaná nízka informovanosť a a absencia jednotného prístupu ku spracovaniu jednotlivých dokumentácií, financovaných z rozličných zdrojov, a najmä ich prístupnosť, čo sa prejavilo v duplicita a nejednotnosti spracovania (napriek metodickým postupom) ako aj v nízkej následnej využiteľnosti po ukončení ich primárneho využitia pre ktoré boli spracované najmä na lokálnej úrovni.

Prijatím novej úlohy Register krajinných dokumentácií na území SR (databáza) bolo rozhodnuté odstrániť vyššie uvedené nedostatky. Spracovaním databázy rôznych typov dokumentácií krajinného plánovania, ktoré boli na území SR doposiaľ vypracované, ako samostatných, tak tých, ktoré sú súčasťou iných dokumentácií sú myslené Krajinno-ekologické plány, Krajinné plány, Ekologické hodnotenia územia, Krajinárske štúdie, Územné systémy ekologickej stability všetkých úrovní a to aj tie ktoré sú súčasťou prieskumov a rozborov ÚPD a Projektov pozemkových úprav a iné typy dokumentov, ktoré sú priebežne špecifikované v priebehu metodologickej prípravy.

Súčasťou údajovej – textovej časti databázy sú aj štandardné údaje o dokumentoch s územnou pôsobnosťou, súčasťou údajovej – grafickej časti databázy (v GIS) budú plošné priemety spracovaných území s predpokladom postupného zavedenia interaktívneho zobrazovania zaradenia do EnviroInfo (Metainformačný systém informácií o životnom prostredí) a neskôr aj do Informačného systému o území (ISÚ).

Postup spracovania úlohy obsahuje nasledovné časti:

- A. Metodická príprava a harmonogram
- B. Technické riešenia
- C. Spolupracujúce organizácie a inštitúcie
- D. Zber a spracovanie údajov
- E. Spustenie databázy a prezentácie výstupov

A. Metodická príprava a harmonogram

1. Stanovenie postupu plnenia úlohy
2. Identifikácia spôsobu spolupráce v rámci SAŽP na technických riešeniach a zbere údajov
3. Prerokovanie spolupráce a spresnenie pracovných skupín a kontaktných osôb
4. Identifikácia spolupracujúcich organizácií a inštitúcií, spôsobu ich oslovenia a zberu údajov
5. Identifikácia obsahovej náplne údajovej bázy, časť textová a grafická
6. Spracovanie harmonogramu úlohy

B. Technické riešenia

1. Návrh optimálneho technického riešenia IT pre zabezpečenie prevádzky DTB
2. Návrh jednotlivých etáp technického spracovania a zasielania údajovej bázy
3. Návrh spôsobu vstupov, výstupov a aktualizácie údajovej bázy – informácií
4. Realizácia technického riešenia pre vkladanie textových a grafických súborov
5. Overenie funkčnosti DTB

C. Spolupracujúce organizácie a inštitúcie

1. Zabezpečenie spolupráce s územnými pracoviskami SAŽP na zbere vecných údajov
2. Zabezpečenie spolupráce na poskytnutí vecných údajov:
 - so štátnou správou rezortnou i ostatných rezortov
 - samosprávami všetkých stupňov
 - s odbornými organizáciami a inštitúciami,

- s podnikateľskými subjektmi,
- s mimovládnyimi organizáciami

3. Spracovanie databázy kontaktov spolupracujúcich organizácií a inštitúcií

4. Gestorstvo ako územné, tak vecné, v rámci pracovnej skupiny pre úlohu

5. Zabezpečenie pravidelnej aktualizácie DTB

D. Zber a spracovanie údajov

1. Prehľad druhov dokumentácií ktoré sú určené do DTB

2. Dopracovanie obsahovej náplne údajovej bázy, časť textová a grafická

3. Spôsob verifikácie údajov

4. Zber údajov, jeho monitoring a korekcie procesu

5. Konzultácie pri technickom spracovaní údajov a územnej lokalizácii informácií

E. Spustenie databázy a prezentácie výstupov

1. Spustenie skúšobnej prevádzky

2. Verifikácia DTB v skúšobnej prevádzke zúčastnenými subjektami

3. Korektúry

4. Oficiálne spustenie prevádzky

5. Promotion, informovanosť a zaradenie do liniek, vyhľadávačov a odkazov

6. Periodické vyhodnocovanie prístupov a efektívnosti, spätná väzba

Technické požiadavky ktoré boli stanovené na prevádzku a jednoduchú obsluhu ako aj využívanie databázy:

Možnosť vyplniť formuláre elektronicky a zasielať e-mailom

Zobrazovanie riešených území (ako výberová vrstva) podľa kategórií

Zobrazovanie riešených území (ako výberová vrstva) podľa administratívneho usporiadania

Vyhľadávanie podľa kľúčových slov

Tlač z databázy

Podľa prístupových práv – administrácia, plná verzia a verejná verzia

Spôsob aktualizácie databázy podľa štandardnej prístupovej úrovne

Úloha je priebežne plnená. Spracovaný Postup projektu a Metodika pre vyplňanie formulárov vecná časť – v súčasnosti sa dopracováva (CEI) metodika využitia IT pre je vyplňanie formulárov a ich zjednodušené zaradovanie do databázy.

Pre organizačné a personálne zmeny sa viac krát zmenilo obsadenie a kompetencie v územnej pôsobnosti za jednotlivé administratívne jednotky, ktoré v rámci úlohy predstavujú koordinácia vecného plnenia na úrovni krajov SR. V súčasnosti je už situácia stabilizovaná, postupne sa však uskutočňuje inštruktáž nových pracovníkov zapojených do projektu.

Čiastočné problémy sa vyskytli so spracovaním technických a IT parametrov databázy, čo bolo viackrát menené, v súčasnosti po konzultáciách, pre nové personálne obsadenie sa dopracováva systém ktorý bude kompatibilný s aktualizáciou štruktúry EnviroInfo.

Spracovanie záznamových formulárov je v štádiu spracovania vzorových formulárov pre jednotlivé, doposiaľ identifikované typy dokumentácií, ktoré budú slúžiť ako predlohy pre záznamy údajovej bázy o každej dokumentácii. Boli pripravené údaje o všetkých relevantných dokumentáciách spracovaných v SAŽP a cca. 10 dokumentácií za každý región iných spracovateľov v rôznom spektre typu dokumentácií.

Počas prípravy bol excerpovaný veľký počet základných informácií o rôznych dokumentáciách, tieto postupne boli kategorizované podľa jednotlivých druhov a prebieha dopĺňovanie údajov potrebných pre formulár.

Problém predstavuje je veľký počet dokumentácií spracovaných vedou a výskumom a v pedagogických procesoch (ale s konkrétnym modelovým územím) najmä z ústavov SAV a príslušných katedier vysokých škôl. Riešenie je prostredníctvom spolupráce s IALE SK, ktorá združuje takmer všetkých odborníkov, pedagógov a vedeckých pracovníkov v tejto oblasti.

Ďalším problémom je stanovenie zásady historického aspektu, v databáze sa objavajú aj dokumentácie z minulých období, keď sa ešte nepoužívali technológie GIS, resp. významné dokumentácie z minulosti s rozsiahlou údajovou bazou, čo však prispeje sekundárne ku poznaniu preskúmanosti, resp. „obľúbenosti“ území čo bude však nepochybne zaujímavý študijný aspekt pre poznanie vývoja tohto typu dokumentácií na území SR.

Princípom bolo, najmä pre oblasť vedeckých prác, zaradiť také dokumentácie, ktoré vo svojej podstate obsahujú riešené - modelové územie, tzn. také dokumentácie, ktoré sú územne vymedziteľné.

Formulárový záznam obsahuje primárne súpis základných údajov o dokumentácii, údaje o spracovateľovi a objednávateľovi a kde je dokumentácia uložená, či je v digitálnej forme, či je prístupná, resp. autorské práva ako aj či sa nachádza v databáze

Pretože databáza bude interaktívna aj s grafickou časťou v závere formulára budú dva odkazy:

- 1/ odkaz - odklik na mapu, kde sa zobrazí teritoriálne vymedzenie (pre úroveň katastrálnych území)
- 2/ odkaz – odklik na textovú a grafickú časť príslušnej dokumentácie (ak to umožnia autorské práva)

Súčasne databáza umožní interaktívne vyhľadávanie na prepojenom mapovom serveri, aké krajinné dokumentácie sú pre dané územie spracované, s preklikom na formuláre, a opačne z formulára na rozsah spracovaného územia na mape.

Úrovně databázy predstavuje národná a nadnárodná, regionálna a miestna, podľa administratívneho členenia.

Druhy dokumentácií zatiaľ vytipované kategórie predstavujú:

Krajinnoeekologické plány (KEP)

- dokumentácie odborné, vedecké práce ako KEP konkrétneho územia
- vedecké práce, habilitačné a doktorandské práce, diplomovky s modelovým územím
- dokumentácie pre Prieskumy a rozborý ÚPD (KEP v zmysle požiadaviek § stavebného zákona)
- osobitné dokumentácie charakteru KEP

Územné systémy ekologickej stability

nadregionálne

regionálne

miestne

miestne pre účely PPÚ

Poznámka: Ak bol ÚSES spracovaný v rámci KEP, ako samostatná časť, je zaradený aj v tejto kategórii.

Ekologické hodnotenia územia

regionálne

lokálne

Krajinárske štúdié

Dokumentácie pre Európsky dohovor o krajine

Dokumentácie s prvkami KEP alebo EHÚ

Všeobecné zásady funkčného usporiadania územia z Projektov pozemkových úprav

Iné dokumentácie zaoberajúce sa krajinou územne vymedzené

napr. pre EIA (vybrané EIA dokumentácie s kapitolami hodnotenia krajinného obrazu a krajinného rázu)

Na jeseň 2008 prebehne prvá etapa naplnenia databázy a jej skúšobná prevádzka, po úspešnom zvládnutí a prípadných korekciách, bude postupne doplňovaná a aktualizovaná.